

جناب آقای دکتر مختاریان، معاون محترم فناوری اطلاعات و شبکه ارتباطات بانک ملی
بانک ملی ایران - اداره کل نظام‌های پرداخت - اداره کل سازمان و روش‌ها
جناب آقای دکتر صفری، معاون محترم فناوری اطلاعات بانک سپه
بانک سپه - اداره کل تشکیلات و روش‌ها
معاون محترم فناوری اطلاعات بانک تجارت
بانک تجارت - مدیریت امور سازمان
جناب آقای رستمی، سرپرست محترم معاونت فناوری اطلاعات بانک صادرات
بانک صادرات - اداره کل خزانه‌داری
جناب آقای دکتر لطفی، معاون محترم مدیرعامل در امور فناوری اطلاعات و ارتباطات بانک مسکن
بانک مسکن - مدیریت امور طرح و برنامه
جناب آقای لطفی آذر، معاون محترم فناوری اطلاعات بانک ملت
بانک ملت - اداره کل سازمان و بهبود روش‌ها
جناب آقای مهندس امین‌زاده، معاون محترم فناوری اطلاعات بانک کشاورزی
بانک کشاورزی - اداره مبادلات الکترونیکی و خزانه‌داری
جناب آقای اژدهاگش، معاون محترم فناوری اطلاعات بانک رفاه کارگران
جناب آقای مهندس پشم‌چی، معاون محترم فناوری های نوین مالی و اطلاعاتی بانک پارسیان
بانک پارسیان - مدیریت خزانه‌داری
سرکار خانم میرحسینی، معاون محترم امور فناوری اطلاعات و ارتباطات بانک پاسارگاد
بانک پاسارگاد - مدیریت امور مالی و خزانه
جناب آقای حق‌دادی، معاون محترم فناوری اطلاعات بانک اقتصاد نوین
بانک اقتصادنوین - اداره پایایی
جناب آقای دکتر باباپور، معاون محترم فناوری اطلاعات بانک ایران زمین
بانک ایران زمین - معاونت امور مالی و خزانه‌داری - مدیریت برنامه‌ریزی و سازمان
جناب آقای مهندس کامیار، سرپرست محترم اداره کل فناوری اطلاعات بانک ایران ونزوئلا
بانک مشترک ایران و ونزوئلا - اداره کل سازمان و برنامه‌ریزی - اداره کل مالی
جناب آقای مهندس بهمنی، معاون محترم فناوری اطلاعات پست بانک
پست‌بانک ایران - اداره کل خزانه‌داری و نظام‌های پرداخت
جناب آقای بخشا، معاون محترم برنامه‌ریزی و فناوری اطلاعات بانک توسعه تعاون

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

جَهش تولید با مشارکت
سال ۱۴۰۲

بانک توسعه تعاون - اداره مبادلات و

خزانه داری کل

جناب آقای دکتر حیدری، معاون محترم فناوری و برنامه ریزی بانک توسعه صادرات

بانک توسعه صادرات - اداره خزانه داری

جناب آقای عابدی، معاون محترم توسعه سیستم ها و تکنولوژی بانک خاورمیانه

بانک خاورمیانه - مدیریت مالی

سرکار خانم عزیزی، سرپرست محترم فناوری اطلاعات بانک سامان

بانک سامان - مدیریت بهبود و پایایی

جناب آقای دکتر جعفریان، معاون محترم فناوری اطلاعات بانک سرمایه

بانک سرمایه - اداره خزانه و مبادلات

جناب آقای ولی الهی، معاون محترم برنامه ریزی و فناوری اطلاعات بانک صنعت و معدن

بانک صنعت و معدن - اداره خزانه داری

جناب آقای مهندس تقوی، معاون محترم فناوری اطلاعات بانک کارآفرین

بانک کارآفرین - مدیریت سازمان و روش ها

جناب آقای بیژنی، معاون محترم فناوری اطلاعات بانک گردشگری

جناب آقای نراقیان، معاون محترم فناوری اطلاعات و شبکه ارتباطات بانک سینا

جناب آقای حبیب اله، معاون محترم برنامه ریزی و فناوری اطلاعات بانک شهر

بانک شهر - مدیر امور سازمان و برنامه ریزی

جناب آقای بنائیان، معاون محترم بانکداری الکترونیک بانک آینده

سرکار خانم دکتر مومن واقفی، معاون محترم فناوری اطلاعات و بانکداری الکترونیک بانک دی

بانک دی - اداره خزانه داری و اوراق بهادار - مدیریت امور طرح و برنامه

موسسه اعتباری ملل - مدیریت خزانه داری کل و مبادلات

جناب آقای توسلی، مدیر محترم فناوری اطلاعات بانک قرض الحسنه مهر ایران

بانک قرض الحسنه مهر ایران - اداره سازمان و برنامه ریزی

جناب آقای مصطفوی، مدیر محترم اجرایی فناوری اطلاعات بانک قرض الحسنه رسالت

بانک قرض الحسنه رسالت - مدیریت خزانه داری و مبادلات

جناب آقای ظهرا بی، معاون محترم فناوری اطلاعات موسسه اعتباری ملل

با سلام و احترام؛

تهران - بلوار میرداماد - پلاک ۱۹۸ - تلفن: ۲۹۹۵۱۰۵۱ - کپس: ۳۳۱۱۱ - فاکس: ۷۴۵۶۷۳۵۶۷۳ - سایت

اینترنت: www.cbi.ir

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

جَستِ تولید با مشارکت
۱۴۰۱

امن دیجیتال (چکاد) با

همانگونه که استحضار دارند، سامانه چک

هدف صدور و تبادل چک الکترونیکی از آبان ماه سال ۱۴۰۱ با مشارکت فعال بانکهای صادرات، تجارت و پارسیان آغاز به فعالیت نموده است و تا کنون برخی از بانکها با اتصال به زیرساخت موصوف نسبت به صدور دسته چک الکترونیکی و پذیرش و تبادل آن اقدام نموده اند. با عنایت به بازخوردهای دریافتی از بانکها و با هدف شفاف سازی روال های اجرایی سامانه مزبور و کارکرد چک

الکترونیکی از یک سو و از سوی دیگر ایجاد وحدت رویه در عملکرد شبکه بانکی، «راهنمای کاربری فرآیندهای اجرایی چک الکترونیکی» با تشریح مبسوط سرویس های سامانه چکاد و همچنین نحوه بهره برداری از گواهی امضای الکترونیک تدوین گردیده، که به پیوست نسخه ۱.۰ جهت بهره برداری ارسال می گردد. خواهشمند است دستور فرمائید مراتب به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ گردیده و بر حسن تهیه دستورالعمل ها و بخشنامه های استخراجی و اجرای آن نظارت لازم بعمل آید.

اضافه می نماید باتوجه به ابلاغ مستند پیش گفت و «دستورالعمل اجرایی تبصره ماده ۱ قانون صدور چک، مصوب ۱۳۹۷» که طی نامه شماره ۰۲/۳۱۹۸۳۲ مورخ ۱۴۰۲/۱۲/۲۷ به شبکه بانکی ارسال گردیده، مقتضی است متصدیان امور اقدامات لازم در راستای هدایت کارکنان شعب بانکی و همچنین پاسخگویی مناسب و شایسته به مشتریان را تمهید نمایند.

همچنین، با نظر داشت بند ج ماده (۱۰) قانون برنامه پنج ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران مبنی بر جمع آوری چک های کاغذی تا پایان سال سوم برنامه و ضرورت تسریع در ترویج چک های الکترونیک، برقراری اتصال فنی سایر بانک های باقی مانده به سامانه یادشده براساس آخرین مستند فنی نسخه ۲.۰.۴ سامانه مزبور با امکان سرویس دهی به مشتریان حقیقی دارای حساب مشترک و مشتریان حقوقی مورد تاکید این بانک قرار داشته و ضروری است اهتمام کافی در راستای ارائه خدمت ارزشمند چک الکترونیک به آحاد جامعه با تمهید امکانات مقتضی از جمله پذیرش غیرحضوری چک الکترونیک از طریق کلیه مسیرهای خدمت رسان و نیز دریافت و واگذاری چک الکترونیکی سایر بانکها از طریق سامانه چکاوک با توجه به مفاد نامه شماره ۰۳/۴۹۳۷۵ مورخ ۱۴۰۳/۰۳/۰۱ از سوی آن بانک صورت پذیرد. ص ۶۴۸۲۲۲۶

مدیرکل نظام های پرداخت

اداره توسعه و تدوین مقررات نظام های پرداخت

محمد رضا مانی یکتا آمنه نادعلی زاده

۲۵۱۶

۳۲۱۵-۲۱

مهر

مهر

تهران- بلوار میرداماد- پلاک ۱۹۸- تلفن: ۲۹۹۵۱-۳۳۱۱۱-۱۵۴۹۶ فاکس: ۶۷۴۵۶۷۳۵۶۷۴ سایت

اینترنت: www.cbi.ir

رونوشت:

- _ معاون محترم فناوری‌های نوین و عضو هیات‌عامل - جناب آقای دکتر محرمیان، جهت استحضار.
- _ معاون محترم تنظیم‌گری و نظارت و عضو هیات‌عامل بانک مرکزی - جناب آقای دکتر محمدپور، جهت استحضار.
- _ مدیر محترم اداره روابط عمومی - جناب آقای قمری‌وفا، جهت آگاهی.
- _ مدیر محترم اداره معاملات ریالی - جهت آگاهی و تمهید هرگونه اقدام مقتضی.

تهران- بلوار میرداماد- پلاک ۱۹۸- تلفن: ۲۹۹۵۱۰۵۱ کپسک: ۳۳۱۱۱- ۱۵۴۹۶- فاکس: ۶۷۴۵۶۷۳۵۶۷۴ سایت

اینترنت: www.cbi.ir

راهنمای عملیاتی زیر ساخت چک الکترونیکی (چکاد)

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل نظام‌های پرداخت

اداره توسعه و تدوین مقررات نظام‌های پرداخت

نسخه ۱.۰

تابستان ۱۴۰۳

فهرست مطالب

۱. مقدمه.....	۳
۲. درخواست و صدور دسته چک‌های الکترونیکی.....	۴
۳. امضا الکترونیکی.....	۴
۱.۳. گواهی اشخاص حقیقی.....	۵
✓ نحوه دریافت حضوری گواهی اشخاص حقیقی.....	۵
✓ نحوه دریافت غیر حضوری گواهی اشخاص حقیقی.....	۵
۲.۳. گواهی نمایندگان مجاز اشخاص حقوقی.....	۵
۳.۳. گواهی مهر سازمانی.....	۵
✓ نحوه دریافت گواهی مهر سازمانی.....	۶
۴. درگاه‌های ارائه‌دهنده امکان ثبت چک‌های الکترونیکی.....	۶
۵. فرآیند ثبت / صدور برگ چک‌های الکترونیکی.....	۶
۱.۵. صدور چک شخصیت حقوقی با استفاده از امضای اشخاص حقیقی.....	۶
۶. انتقال چک‌های الکترونیکی.....	۷
۶.۱. انتقال چک با ذینفعان مشترک.....	۷
۷. عودت (عدم پذیرش) چک‌های الکترونیکی.....	۷
۸. تعیین وضعیت چک‌های الکترونیکی.....	۸
۸.۱. تعیین وضعیت درون بانکی.....	۸
۸.۲. تعیین وضعیت بین بانکی (بهره‌مندی از سامانه چکاوک).....	۸
۹. مسدودی و رفع مسدودی چک الکترونیکی.....	۹
۹.۱. عملیات مسدودی.....	۹
۹.۲. عملیات رفع مسدودی.....	۹
۱۰. ابطال چک‌های الکترونیکی.....	۹
۱۱. خاتمه عملیات چک‌های الکترونیکی.....	۹

۱. مقدمه

به موجب تکلیف قانونی مندرج در تبصره ذیل ماده (۱) قانون «اصلاح قانون صدور چک» مصوب سال ۱۳۹۷، زیر ساخت صدور و تبادل چک‌های الکترونیکی موسوم به سامانه "چکاد" از آبان ماه سال ۱۴۰۱ شروع به فعالیت نمود و متعاقباً توسعه محصول در چارچوب قوانین و مقررات مترتبه در دستور کار این بانک قرار گرفت.

سامانه چک امن دیجیتال (چکاد) با هدف ایجاد بستر لازم جهت ارائه این نوع از چک‌ها و برطرف سازی مخاطرات موجود و ایجاد قابلیت‌ها با حذف کاغذ از موجودیت چک ایجاد گردید. از جمله نقاط قوت اصلی زیرساخت یادشده، "بهره‌مندی از امضای الکترونیکی" و "حذف فیزیک چک" می‌باشد که با اتکا به این دو ویژگی، مزیت‌های چشم‌گیری از جمله آن‌چه که در ادامه طرح می‌گردد، به ارمغان آورد:

- ✓ حذف فیزیک چک و به دنبال آن رفع احتمال امکان بروز مغایرت میان اطلاعات مندرج در فیزیک و سامانه صیاد؛
- ✓ رفع مشکلات مترتب بر ضرورت جابه‌جایی فیزیک چک میان طرفین معاملات تجاری به ویژه در صورت وجود بعد مسافت؛
- ✓ حذف امکان بروز مشکلات مرتبط با سو استفاده از فیزیک چک و به دنبال آن افزایش میزان اطمینان به ابزار چک در تعاملات تجاری (به ویژه با وجود امضای الکترونیکی)؛
- ✓ حذف مشکلات مترتب بر عدم امکان تعیین وضعیت چک‌هایی که فیزیک آنان بنا به هر دلیلی مفقود شده یا در دسترس ایادی مربوطه نمی‌باشد؛
- ✓ حذف بایگانی فیزیک چک‌ها به شیوه‌های سنتی (به ویژه چک‌هایی که به عنوان ضمانت، حسن انجام خدمت و ... اخذ می‌گردد)؛
- ✓ جایگزین شدن امضای الکترونیکی با امضا خیس و به تبع آن حذف مغایرات مرتبط با امضای خیس؛
- ✓ فراهم شدن امکان ارائه خدمات غیرحضور از جمله درخواست صدور دسته چک، تحویل برخط و همچنین درخواست تعیین وضعیت چک (به صورت درون یا بین بانکی) با توجه به بهره‌مندی از امضای الکترونیکی؛

علی‌رغم وجوه افتراق یاد شده، به طور کلی سرویس‌ها و خدمات زیرساخت چکاد مجزا از زیرساخت‌های پیشین نظیر سامانه‌های «صیاد» و «صیاد(پیچک)» نمی‌باشد و کماکان صدور دسته چک الکترونیکی از طریق سامانه صیاد انجام می‌پذیرد و در زمان ارائه درخواست دسته چک الکترونیکی، می‌بایست کنترل‌های قانونی در خصوص عدم وجود سابقه چک برگشتی، عدم بدحسابی، عدم وجود ممنوعیت‌های قضایی و ... برای شخص متقاضی صورت پذیرد.

به بیان شفاف‌تر، صیاد هم‌چنان وظیفه صدور دسته چک و صیاد(پیچک) نیز وظیفه نگهداری تمامی تراکنش‌های مرتبط با چک الکترونیکی را دارد. علاوه بر آن، سامانه چکاوک نیز کمافی‌السابق وظیفه واگذاری و تسهیل در تعیین وضعیت بین بانکی چک‌ها را بر عهده خواهند داشت، با این تفاوت که صرفاً قلم اطلاعاتی "نوع چک"، فیزیکی نبوده و الکترونیکی نیز می‌باشد.

۲. درخواست و صدور دسته چک‌های الکترونیکی

بانک مکلف است جهت ارائه دسته چک الکترونیکی به مشتری خود صرفاً از طریق سامانه صیاد و با لحاظ مفاد آخرین نسخه‌های اسناد بالادستی و دستورالعمل‌های مربوطه از جمله "دستورالعمل حساب جاری"، "آیین‌نامه وصول مطالبات غیرجاری" و "قانون اصلاح قانون صدور چک" اقدام نماید. صدور دسته چک الکترونیکی برای اشخاص حقیقی و اشخاص حقوقی، هم چون چک‌های فیزیکی و با نظرداشت ثبت حداقل ۸۰ درصد از مجموع تعداد برگه‌های آخرین دسته چک الکترونیکی در سامانه صیاد امکان پذیر است. شایان ذکر است، اعطای دسته چک جدید به صاحبان حساب‌های جاری تجاری منوط به اعاده آن به بانک یا ثبت حداقل سه پنجم (۶۰ درصد) از برگه‌های آخرین دسته چک متصل به حساب تجاری در سامانه صیاد (پیچک) می باشد.

مراحل دریافت دسته چک الکترونیکی به شرح ذیل است :

۱. مشابه درخواست دسته چک فیزیکی، متقاضی دریافت دسته چک الکترونیکی نیز باید ابتدا جهت افتتاح حساب جاری به بانک مربوطه مراجعه نماید؛ بانک موظف است پس از احراز هویت و احراز صلاحیت مشتری و ضمن رعایت قوانین و مقررات مترتبه نسبت به افتتاح حساب جاری منتسب به وی اقدام نماید، لیکن با توجه به ماهیت چک الکترونیکی و لزوم بهره‌مندی از درگاه‌های نوین بانک جهت انجام امورات مرتبط، پس از اخذ درخواست از متقاضی، موظف به ارائه دسترسی درگاه‌های یاد شده (اینترنت بانک و یا همراه بانک) به ایشان می‌باشد. بدیهی است اخذ دسته چک الکترونیکی منوط به اخذ دسته چک فیزیکی نیست.

۲. مشتری از طریق شعبه یا درگاه‌های غیرحضوری بانک (بنا به فرآیندهای تعریف شده در آن بانک)، درخواست دسته چک الکترونیکی خود را ثبت نموده و بانک نیز تمهیدات لازم را به نحوی فراهم می نماید که همانند فرآیند صدور دسته چک فیزیکی، ضمن رعایت قوانین موضوعه، نسبت به ارسال درخواست مشتری به سامانه صیاد اقدام گردد.

۳. با توجه به لزوم تعریف امضای الکترونیکی مشتری در زیرساخت‌های مجاز در زمان بهره‌مندی از خدمات چک‌های الکترونیکی، شایسته است راهنمایی‌های لازم توسط شعب به مشتریان ارائه گردد.

۳. امضا الکترونیکی

طبق تعریف مندرج در بند ۵ ذیل ماده ۱ دستورالعمل اجرایی تبصره ماده ۱ قانون صدور چک، مصوب سال ۱۳۹۷، ابلاغ شده طی بخشنامه شماره ۰۲/۳۱۹۸۳۲ مورخ ۱۴۰۲/۱۲/۲۷ مدیریت کل نظام‌های پرداخت، امضای الکترونیکی براساس بند (ی) ماده (۲) «قانون تجارت الکترونیکی» عبارت است از هر نوع علامت منضم شده یا به نحو منطقی متصل شده به «داده پیام» که برای شناسایی امضای‌کننده «داده پیام» مورد استفاده قرار می‌گیرد. امضای الکترونیکی که در آن از زوج کلید جهت رمزنگاری استفاده می‌گردد، می‌تواند هویت ارسال‌کننده پیام و امضاکننده آن را شناسایی نماید. وجود این امضا تضمین‌کننده این امر است که محتوای پیام یا سند ارسالی در مسیر انتقال بدون تغییر باقی مانده و استنادپذیر و غیر قابل انکار است.

امضای الکترونیکی توسط مراکز صدور گواهی امضای الکترونیکی صادر شده و در اختیار متقاضی آن قرار می‌گیرد. به شخص حقیقی که از گواهی امضای الکترونیکی استفاده می‌نماید، «دارنده» گواهی امضای الکترونیکی و شخص حقیقی و یا حقوقی و

همچنین سامانه‌های بانکی که برای آن‌ها گواهی صادر می‌شود، «صاحب» گواهی امضای الکترونیکی اطلاق می‌گردد. گواهی امضای الکترونیکی در انواع گواهی اشخاص حقیقی، نمایندگان مجاز اشخاص حقوقی، گواهی مهر سازمانی و ... صادر می‌گردند.

۱/۳. گواهی اشخاص حقیقی

گواهی پس از تائید و احراز هویت شخص حقیقی صادر گردیده و صاحب و دارنده آن شخص حقیقی می‌باشد.

✓ نحوه دریافت حضوری گواهی اشخاص حقیقی

اشخاص حقیقی با مراجعه حضوری به دفاتر پیشخوان مجاز^۱ در سراسر کشور، ضمن ارائه مدارک مورد نیاز و طی مراحل مشخص احراز هویت شده و گواهی امضا الکترونیکی برای آن‌ها صادر می‌شود.

✓ نحوه دریافت غیر حضوری گواهی اشخاص حقیقی

اشخاص حقیقی از طریق برنامه‌های امضای الکترونیکی مجاز در شبکه بانکی، هم‌چون برنامه هامون^۲ و یا برنامه‌های صدور امضا الکترونیکی مختص هر بانک، فرآیند شناسایی و احراز هویت را به صورت غیرحضوری انجام داده و پس از طی مراحل تعریف شده و دریافت گواهی امضا، امکان بهره‌مندی از گواهی امضای الکترونیکی را خواهد داشت. بدیهی است صرفاً برنامه‌هایی که موفق به کسب مجوزهای لازم از این بانک شدند، امکان فعالیت دارند و برنامه‌های بدون مجوز و یا تعلیق شده مجاز به ارائه خدمت نمی‌باشند.

۲/۳. گواهی نمایندگان مجاز اشخاص حقوقی

این نوع گواهی برای نمایندگان معرفی شده از طرف شخص حقوقی نظیر یک سازمان، بانک و ... صادر می‌گردد. این گواهی در اختیار نماینده به عنوان دارنده گواهی قرار گرفته و برای احراز هویت، امضا و محرمانگی مورد استفاده قرار می‌گیرد. صاحب گواهی شخص حقوقی خواهد بود.

۳/۳. گواهی مهر سازمانی

صدور این نوع گواهی توسط مراکز میانی تابعه برای کلیه بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی دارای مجوز قانونی و کلیه اشخاص حقوقی که به صورت قانونی به ثبت رسیده باشند، امکان‌پذیر است. صدور گواهی برای دارنده گواهی، منوط به احراز هویت متقاضی منطبق با الزامات سند «خط‌مشی مراکز گواهی بانکی»، خواهد بود. در این نوع گواهی، کاربردهای احراز هویت، امضا و محرمانگی پشتیبانی می‌گردد.

گواهی مهر سازمانی، گواهی امضای الکترونیکی منتسب به مهر شخصیت حقوقی است و چنانچه شرایط برداشت از حساب شخصیت حقوقی شامل امضای نمایندگان به انضمام مهر شخصیت حقوقی باشد، از این گواهی می‌توان بهره‌گرفت.

^۱ در حال حاضر دفاتر پیشخوان شرکت فرادیس البرز در مراکز استان‌ها امکان ارائه خدمات حضوری به مشتریان شبکه بانکی را مطابق با روال‌هایی که متعاقباً اعلام خواهد شد، دارا می‌باشند.

^۲ برنامه هامون از آدرس <https://hamoon.app/> قابل دریافت می‌باشد.

✓ نحوه دریافت گواهی مهر سازمانی

جهت دریافت گواهی یاد شده، یکی از امضاداران شخصیت حقوقی به همراه معرفی نامه از سوی شخصیت حقوقی به همراه سایر مدارک مثبت مورد نیاز، به دفاتر پیشخوان مجاز مراجعه و نسبت به اخذ گواهی مهر سازمانی اقدام می نماید.

۴. درگاه های ارائه دهنده امکان ثبت چک های الکترونیکی

با توجه به لزوم برقراری ارتباط با سامانه چکاد، از طریق «درگاه های غیر حضوری امن» شبکه بانکی و ارائه امضای الکترونیکی مشتری در فرآیند صدور چک های الکترونیکی، در حال حاضر امکان ثبت صدور چک های یاد شده صرفاً از طریق درگاه های اینترنت بانک و همراه بانک ها که مجهز به پردازش امضای الکترونیکی مشتریان باشند، امکان پذیر می باشد.

۵. فرآیند ثبت / صدور برگ چک های الکترونیکی

پس از دریافت دسته چک الکترونیکی، مشتری با مراجعه به درگاه های غیر حضوری (اینترنت بانک و یا همراه بانک) می تواند نسبت به صدور برگ چک الکترونیکی اقدام نماید. برای این منظور مشتری باید اطلاعاتی هم چون مبلغ، تاریخ سررسید، بابت، گیرنده/گیرندگان و سایر اقلام مورد نیاز را ثبت نماید. پس از ثبت اقلام چک، نیاز به اخذ امضا الکترونیکی شخص صادرکننده و ارسال مجموعه داده پیام به زیرساخت های مرتبط در بانک مرکزی می باشد؛ بدیهی است پس از امضا توسط شخص صادرکننده، چک صادرشده تلقی گردیده و امکان بازگشت از آن وجود ندارد؛ بدین ترتیب لازم است پیش از اتمام فرآیند امضای الکترونیکی و نهایی سازی صدور چک الکترونیکی، دقت و ملاحظات لازم در خصوص تمامی موارد مربوطه، از جمله اقلام اطلاعاتی چک، صورت گیرد.

لازم به ذکر است با هدف جلوگیری از بروز هرگونه اشتباه توسط کاربر صادرکننده در زمان درج مشخصات گیرنده/گیرندگان چک، تمامی اطلاعات مرتبط با فرد/افراد یاد شده می بایست از طریق خدمت برخط سامانه نهاب (استعلام حرف ابتدایی نام و نام خانوادگی آن شخص بر اساس ورود کد شناسایی وی) که در زیرساخت صیاد(پیچک) مهیا گردیده است، استعلام گردد. .

۱/۵. صدور چک شخصیت حقوقی با استفاده از امضای اشخاص حقیقی

مشابه فرایند ثبت صدور چک کاغذی اشخاص حقوقی، در سامانه چکاد مسئولیت احراز هویت امضاداران مجاز شخصیت حقوقی و ضرورت درج گواهی مهر سازمانی متوجه بانک صادرکننده چک می باشد؛ به نحوی که چنانچه امضادار مجاز شخص حقوقی با استفاده از گواهی شخص حقیقی خود نسبت به ثبت صدور چک الکترونیکی نماید، بانک مکلف به احراز و کنترل وابستگی فرد به شخصیت حقوقی می باشد و لازم است مقادیر امضای اشخاص حقیقی مورد تائید خود را (به همراه مقادیر گواهی مهر سازمانی در صورت لزوم و براساس شرایط مندرج در اساسنامه شخصیت حقوقی) به سامانه چکاد ارسال نماید.

تذکر : با عنایت به عدم وجود فیزیک در این نوع چک و نظر داشت این مهم که پس از صدور چک، کلیه داده های وارد شده از سوی مشتری قطعی تلقی می شود؛ لذا پیشنهاد می گردد، با هدف به حداقل رساندن خطاهای کاربری و افزایش میزان کاربر پسند بودن سامانه های غیر حضوری، بانک ها سامانه های خود را به نحوی طراحی کنند که پیش از نهایی سازی و ارسال درخواست به سامانه چکاد، بررسی های کنترلی لازم روی اقلام چک توسط شخص صادر کننده اعمال گردیده و پس از اطمینان از صحت آن، عملیات خاتمه یابد.

همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد، در خصوص چک‌های الکترونیکی نیز زیرساخت ثبت و نگهداری تراکنش‌های مرتبط (هم‌چون چک‌های فیزیکی) سامانه صیاد (پیچک) می‌باشد. بدین ترتیب، پس از ارسال درخواست ثبت صدور یک برگ چک الکترونیکی، داده‌های مربوطه در سامانه صیاد (پیچک) ثبت شده و از آن طریق نیز قابل فراخوانی است و بر همین اساس، نیاز به اقدام جداگانه‌ای در این خصوص نمی‌باشد.

۶. انتقال چک‌های الکترونیکی

انتقال چک‌های الکترونیکی همانند چک‌های فیزیکی بوده و از طریق سامانه صیاد (پیچک) قابل انجام است، با این تفاوت که انتقال چک‌های الکترونیکی (با توجه به توضیحات ارائه شده در ابتدای این مستند) فاقد عملیات تأیید می‌باشند و بلافاصله پس از ثبت انتقال توسط انتقال دهنده در سامانه، در کارتابل گیرنده قرار خواهد گرفت.

۶/۱. انتقال چک با ذینفعان مشترک

در زمانی که چک دارای ذینفع مشترک بوده و ذینفعان چک تصمیم به انتقال چک به شخص/اشخاص ثالث می‌گیرند، رعایت نکات ذیل ضروری می‌باشد:

۱. هر یک از ذینفعان با استفاده از سرویس "استعلام وضعیت انتقال چک" قادر خواهند بود، نسبت به وضعیت عملیات انتقال که توسط هر یک از ذینفعان انجام شده است، مطلع شوند؛

۲. هر یک از ذینفعان از طریق درگاه در دسترس خود می‌توانند درخواست انتقال خود را ثبت نمایند؛

۳. در زمان ثبت درخواست انتقال برای چک‌هایی با ذینفع/ذینفعان مشترک، اطلاعات مندرج در هر یک از درخواست‌های انتقال، از جمله بابت و مشخصات انتقال گیرنده/گیرندگان، باید یکسان باشد؛

۴. در صورت ثبت درخواست انتقال توسط کلیه ذینفعان (انتقال دهندگان چک) با شرایط یکسان (ثبت هویت گیرنده جدید و بابت به صورت یکسان) فرایند انتقال تکمیل و چک به کارتابل شخص/اشخاص ثالث (انتقال گیرنده) منتقل می‌گردد.

تذکر ۱: در صورت عدم ثبت اطلاعات یکسان توسط کلیه ذینفعان (انتقال دهندگان) عملیات انتقال قابل انجام نبوده و چک در کارتابل مجموعه ذینفعان فعلی باقی خواهد ماند.

تذکر ۲: هر یک از ذینفعان این امکان را خواهند داشت که از طریق سرویس "انتقال چک" نسبت پذیرش و یا عدم پذیرش عملیات انتقال سایر ذینفعان اقدام نمایند.

۷. عودت (عدم پذیرش) چک‌های الکترونیکی

چک‌های الکترونیکی فاقد عملیات تأیید می‌باشند؛ لذا در صورتی که چک صادره و یا منتقل شده به ذینفع مورد تأیید وی نباشد و یا قصد انصراف از دریافت چک را دارد، می‌تواند از گزینه عودت (عدم پذیرش) استفاده نماید.

تذکر: چنانچه چک الکترونیکی از سوی ذینفع به صادرکننده آن عودت داده شود، صادرکننده امکان استفاده مجدد از چک را نخواهد داشت.

۸. تعیین وضعیت چک‌های الکترونیکی

مشابه چک‌های کاغذی، چک‌های الکترونیکی به دو صورت درون بانکی (در صورت ارائه به بانک صادرکننده) یا بین بانکی (در صورت ارائه به بانک یا موسسه مالی و اعتباری غیر از بانک صادرکننده) از طریق سامانه چکاوک، قابلیت پذیرش و کارسازی خواهند داشت. با توجه به ماهیت چک‌های الکترونیکی و ضرورت توسعه خدمات مرتبط با این قبیل چک‌ها به صورت غیر حضوری، لازم است بسترهای مناسب توسط شبکه بانکی، به شرح ذیل، فراهم شود:

۸/۱. تعیین وضعیت درون بانکی

مشتری می‌تواند درخواست نقد کردن چک الکترونیکی خود را از طریق درگاه‌های حضوری یا غیرحضوری، با توجه به موعد سررسید چک، به بانک خود ارائه نماید و در صورت تکافوی موجودی در حساب عهده و عدم وجود مانعی در مسیر وصول (هم‌چون دلایل مرتبط با مسدودی چک، وفق ماده ۱۴ قانون صدور چک)، چک الکترونیکی مورد نظر نقد شده و به حساب مقصد اعلامی واریز می‌گردد. بدیهی است در این خدمت، کمافی‌السابق، سایر وضعیت‌های چک از قبیل برگشتی و عودتی نیز قابل تصور می‌باشد.

لازم به ذکر است تمامی اقدامات لازم جهت وصول چک‌های الکترونیکی، مشابه چک‌های فیزیکی می‌باشد؛ به نحوی که بانک پذیرنده چک مکلف است کلیه عملیات مرتبط با نقد کردن چک کاغذی نظیر عملیات استعلام دارنده (به جهت تطبیق مشخصات شخص اقدام کننده جهت وصول وجه چک با آخرین ذینفع مندرج در سامانه صیاد (پیچک))، قفل نمودن چک و ... را انجام دهد. همچنین بانک‌ها می‌بایست سامانه‌های خود را به نحوی تجهیز نمایند که مشتری ترجیحاً به صورت غیرحضوری درخواست واگذاری و نقد کردن چک خود را به بانک ارائه نماید.

۸/۲. تعیین وضعیت بین بانکی (بهره‌مندی از سامانه چکاوک)

در صورتی که بانک عهده چک الکترونیکی با بانک مشتری ذینفع یکسان نبوده و در عین حال مشتری درخواست تعیین وضعیت نمودن چک خود را اعلام نموده باشد، بانک ذینفع مکلف است از طریق زیرساخت چکاوک، اقدام به واگذاری چک و ارسال اطلاعات آن به بانک عهده نماید. بدین ترتیب، نظیر تعیین وضعیت چک به صورت درون بانکی که در بخش پیشین به تفصیل بیان گردید، مشتری می‌تواند درخواست واگذاری چک الکترونیکی خود را به صورت غیر حضوری (از طریق درگاه‌های مجاز غیر حضوری) و یا حضوری به بانک ارائه نماید؛ بانک نیز می‌بایست کلیه اقدامات مرتبط با واگذاری چک شامل استعلام چک با استفاده از سرویس استعلام دارنده و کنترل تعلق چک الکترونیکی به شخص دارنده، عملیات قفل نمودن چک، تعلق شبای مقصد اعلامی به آخرین ذی نفع و ... را انجام دهد. بدین ترتیب چک مزبور در سامانه چکاوک واگذار شده و اطلاعات آن برای بانک عهده ارسال می‌گردد. متعاقب تعیین وضعیت چک توسط عهده و دریافت پیام تعیین وضعیت چک، بانک واگذارنده اقدامات مربوطه را صورت خواهد داد.

تذکر: در صورت تعیین وضعیت چک‌های الکترونیکی در هر دو روش درون یا بین بانکی، به صورت "برگشت شده"، شایسته است گواهی عدم پرداخت (براساس شرایط مندرج در ماده ۶ دستورالعمل اجرایی تبصره ماده ۱ قانون صدور چک، مصوب سال ۱۳۹۷

ابلاغ شده طی بخشنامه شماره ۰۲/۳۱۹۸۳۲ مورخ ۱۴۰۲/۱۲/۲۷ مدیریت کل نظام‌های پرداخت) به صورت الکترونیکی و یا فیزیکی برای مشتری ذینفع صادر گردد.

۹. مسدودی و رفع مسدودی چک الکترونیکی

۹/۱. عملیات مسدودی

هریک از ایادی چک در زنجیره مبادلات آن می‌توانند جهت مسدود نمودن چک از ظرفیت ماده ۱۴ قانون صدور چک استفاده نموده و درخواست خود را منحصراً با مراجعه حضوری به شعبه و ذکر دلیل مسدودی اعلام نماید؛ شعبه نیز موظف است مراتب را به سامانه چکاد ارسال نماید. تذکر ۱: قوانین و مقررات مترتب بر مسدودی چک‌های الکترونیکی، مطابق با قوانین مربوطه در خصوص چک‌های فیزیکی می‌باشد.

تذکر ۲: جهت مسدودی، دو وضعیت "مسدودی موقت" و "مسدودی دائم" برای چک در نظر گرفته شده است؛ چنانچه پس از طی هفت روز از اعلام مسدودی موقت، شماره و تاریخ نامه قضایی برای سامانه چکاد ارسال گردد، وضعیت چک به "مسدود دائم" تغییر خواهد یافت.

۹/۲. عملیات رفع مسدودی

در صورتی که بانک درخواست رفع مسدودی را از مشتری دریافت نماید و یا اینکه فرجه قانونی مسدودی چک (۷ روز) بدون دریافت مستندات قضائی از سوی شخص مسدود کننده چک سپری شده باشد، بانک می‌تواند برای رفع مسدودی چک از این خدمت استفاده نماید.

تذکر : عملیات مسدودی و رفع مسدودی صرفاً توسط بانک عهده قابل انجام است؛ علاوه بر آن درخواست رفع مسدودی از چکی که پیش‌تر توسط یکی از ایادی درگیر در چک مسدود گردیده است، صرفاً توسط همان شخص و یا دستور مرجع قضایی امکان‌پذیر می‌باشد.

۱۰. ابطال چک‌های الکترونیکی

شرایط و فرآیندهای ابطال چک‌های الکترونیکی کاملاً منطبق با چک‌های فیزیکی می‌باشد، بدین ترتیب که، این سرویس به صورت درون شعبه‌ای ارائه می‌گردد و پیش‌نیاز آن نیز وجود چک الکترونیکی در کارتابل شخص صادرکننده چک می‌باشد. لذا در صورتی که صادرکننده بنا به هر دلیلی تصمیم بر اعلام انصراف از ادامه گردش چک الکترونیکی خود داشته باشد، این امکان را خواهد داشت که با مراجعه به شعبه و تکمیل فرم‌های مربوطه، ابطال چک خود را اعلام نماید.

۱۱. خاتمه عملیات چک‌های الکترونیکی

در صورتی که شخص صادرکننده و یا آخرین ذینفع یک فقره چک الکترونیکی، بنا به هر نوع توافقی که میان آنان صورت گرفته است، تصمیم بر خاتمه عملیات چک گرفته باشند، این امکان را خواهند داشت که با مراجعه حضوری به شعبه و ارائه اسناد مثبته مبنی بر تسویه نقدی/غیرنقدی میان شخص صادرکننده و آخرین ذینفع چک (مطابق موارد ذکر شده در تبصره ۳ ماده ۵ قانون

اصلاح قانون صدور چک)، درخواست خود را مطرح نموده و شعبه پس از انجام اقدامات کنترلی لازم (مواردی نظیر بررسی مالکیت آخرین ذینفع بر چک الکترونیکی و صحت اسناد و مدارک ارائه شده)، نسبت به خاتمه عملیات چک اقدام خواهد نمود.

با توجه به اهمیت این نوع خدمت، جلوگیری از احتمال سوء استفاده برخی از کاربران و همچنین لزوم ارائه دلیل خاتمه عملیات چک‌های الکترونیکی به مراجع قضایی و انتظامی (در صورت نیاز)، درج علت (مطابق با موارد ذکر شده در تبصره ۳ ماده ۵ قانون اصلاح قانون صدور چک) و بارگذاری اسناد مثبت‌ه در سامانه‌های متمرکز بانکداری بسیار حائز اهمیت می‌باشد.